

Definovanie podmienok pre rozvoj kreatívnej ekonomiky na Slovensku Defining the conditions for the development of creative economy in Slovakia

Jana Horodníková¹, Radim Rybár²

Abstrakt

Príspevok pojednáva o teoretických aspektoch kreatívnej ekonomiky v kontexte súčasných spoločenských a ekonomických faktorov so zohľadnením špecifik rozvoja kreatívneho priemyslu v podmienkach Slovenska. Zároveň poukazuje na vzťahy medzi charakterom ľudských sídiel vidieckeho charakteru alebo mestských aglomerácií na rozvoj tvorivej činnosti jednotlivých potencionálnych záujmových skupín. Z tohto pohľadu je dôležitým zavedenie určitých kvantifikačných kritérií a metód, ktorých spracovaním je možné dospieť k určitej forme evaluácie tohto odvetvia. V neposlednom rade je určitým signifikátorom kreativity skúmanej spoločnosti aj počet a forma výstupov ktoré sú predmetom ochrany duševného vlastníctva, z posúdenia čoho možno konštatovať, že v SR majú najväčší potenciál z pohľadu kreatívneho priemyslu najväčšie aglomerácie Bratislava a Košice.

Kľúčové slová: kreativita, kreatívna ekonomika, 3T index a Euro-creativity index

Key words: creativity, creative economy, 3T index, Euro-creativity index

Úvod

Kreativita je čím ďalej, tým viac vnímaná ako nový typ konkurenčnej výhody. Ide o konkurencieschopnosť založenú na duálnom princípe nazerania na javy. Samotná kreativita sa stáva základom úplne nového smeru v ekonomike, manažmente, pedagogike, umení a podobne. Pracovníci pracujúci na takýchto princípoch potrebujú vo svojej tvorbe slobodu umeleckého vyjadrenia a akceptovanie individuality.

1 Kreativita a kreatívna ekonomika

Základom uplatňovania fenoménu kreativity vo vzťahu získavania konkurenčnej výhody premietajúcej sa do ekonomickej roviny je spontánne vytváranie nových riešení situácií a problémov, opierajúce sa o odlišný náhľad na bežné skutočnosti, odlišnú interpretáciu javov, schopnosť novej projekcie subjektu do iného prostredia či kontextu. Podstatou a zároveň základnou podmienkou vzniku kreatívneho riešenia čohokoľvek je schopnosť človeka uvažovať o počte $n+1$ riešení, a to aj v prípade, ak n je množina všetkých možných riešení. Takýto spôsob uvažovania súvisí do značnej miery s voľnosťou myšlienok, ktorá je determinovaná veľkosťou, resp. „neohraničenosťou“ priestoru, v ktorom sa myšlienky generujú.

¹ Ing. Jana Horodníková, PhD., Ústav Geoturizmu, F BERG, TU v Košiciach, Park Komenského 19, 040 01 Košice, jana.horodnikova@tuke.sk

² Doc. Ing. Radim Rybár, PhD., Ústav Podnikania a manažmentu, F BERG, TU v Košiciach, Park Komenského 19, 040 01 Košice, radim.rybar@tuke.sk

Podľa tejto idey sa ekonomický rast odvíja od talentovaných ľudí, ktorí tvoria kreatívnu triedu. Richard Florida, ktorý patrí medzi autorov, ktorí sa zaslúžili o publicitu kreatívnej ekonomiky zdôrazňuje: „Kreativita sa stáva riadiacou silou ekonomického rastu.“ [1,2] Kreatívna trieda preferuje slobodu a tvorivé a otvorené prostredie, ktoré podporuje nové nápady, nové pohľady a je schopné prijať nové, netradičné riešenia.

Na tejto platforme potom vznikajú inovácie, následne nové technológie a tie vedú potom k ekonomickému rastu. Autori ďalej upozorňujú na skutočnosť, že s rastom investícií do vedy a výskumu rastie aj potreba kreatívnych jedincov.

Príkladom premietnutia kreativity do ekonomického rozmachu je úspech regionálnej stratégie škótskeho Glasgowa, ktorému sa prostredníctvom toho, že bol v roku 1990 európskym mestom kultúry, podarilo premeniť priemyselné mesto s vysokou mierou nezamestnanosti na kultúrne centrum celej škály odvetví kreatívneho priemyslu. Medzi obdobné iniciatívy sa považuje aj vytvorenie Guggenheimovho múzea v španielskom Bilbau, ktorému sa z post industriálnej metropoly stala atraktívna turistická destinácia globálneho významu.

2 Meranie kreatívnej ekonomiky

Rozdielne pohľady na definovanie problematiky súvisiacej s kreatívnou ekonomikou vychádzajú z rôzneho historického vývoja. Výrazný rozdiel môžeme nájsť v americkom a európskom prístupe.

Americký prístup sa viac sústreďuje na podstatu kreatívnej ekonomiky, spočívajúcej v človeku ako jednotlivcovi, definuje kreativitu ako takú a jej prejav sa snaží definovať predovšetkým kreatívnou triedou.

Americký prístup definuje tri prejavy kreativity: [4]

- Technologickú kreativitu - vynález
- Ekonomickú kreativitu - podnikanie
- Umeleckú kreativitu – kultúrna kreativita.

Rozšírením amerického prístupu kreatívnej ekonomiky sa zadefinoval európsky prístup, nazvaný ako *Euro-creativity index*, zložený z čiastkových indexov, popísaných v nasledovnej časti.

2.1 Index kreativity 3T a Euro-creativity index

Autori svojimi pozorovaniami argumentujú, že kreatívni ľudia uprednostňujú miesta, ktoré sa líšia, sú tolerantné a otvorené novým myšlienkam a kde dochádza ku koncentrácii kreatívneho kapitálu v regióne.

Pre popisovanie Euro-creativity indexu sa vychádzalo z kreatívneho indexu 3T (*Creativity index – CI*) [3]. Pre účely porovnania amerického a európskeho prístupu je (Tab. 1)..

Tab. 1: Kreatívny index 3T a euro-creativity index podľa Richarda Florida. [5]

Kreatívny index 3T	Euro-creativity index
<p>Index talentu Index ľudského kapitálu <u>Index kreatívnej triedy</u> percento populácie s vysokoškolským titulom koncentrácia kreatívnej triedy</p>	<p>Euro-talent index Index kreatívnej triedy Index ľudského kapitálu <u>Index vedeckého talentu</u> miera kreatívnych zamestnaní percentuálny podiel obyvateľov vo veku 25-64 rokov s vysokoškolským vzdelaním počet výskumníkov a inžinierov na tisíc robotníkov</p>
<p>Index technológie Index inovácie <u>High-tech index</u> počet patentov na osobu percento výstupov odvetvia high-tech oblasti na celkovom výstupe</p>	<p>Euro-technology index Index inovácií High-tech index inovácií <u>R&D index</u> počet patentov na jeden milión obyvateľov počet patentov v oblasti high-tech na milión obyvateľov percentuálny podiel nákladov na výskum a vývoj na HDP</p>
<p>Index tolerancie Gay index Bohemian index <u>Index imigrace</u> počet gayov v regióne na celkový počet obyvateľov regiónu populácia s umeleckým zameraním v regióne meria percento imigrantov v regióne</p>	<p>Euro-tolerance index Index postojov Index hodnôt <u>Index sebakvyjadrenia</u> percento tolerantných ľudí voči menšinám odraz tradícií v hodnotách obyvateľov postoj k individuálnym právam a vyjadrovaniu</p>

3 Meranie podmienok pre rozvoj kreatívnej ekonomiky na Slovensku

Rozvoj kreatívnej ekonomiky všeobecne je spojený s určitými predpokladmi, ktoré musia byť splnené. Jedná sa o dosiahnutie určitého stupňa vyspelosti ekonomického, technologického, sociálneho a kultúrneho prostredia, ktoré vytvárajú podmienky pre rast kreatívneho sektora.

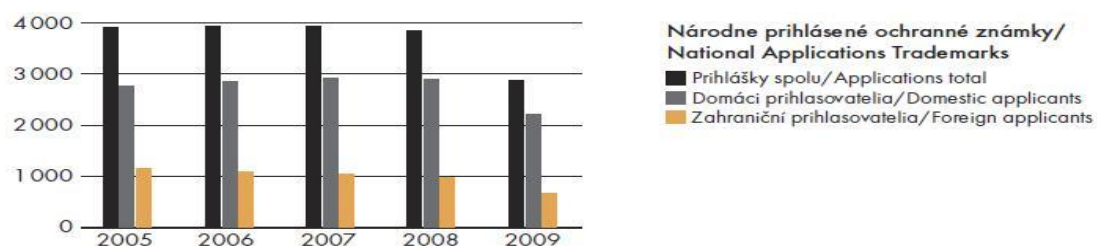
Ak by sme mali charakterizovať úroveň vyspelosti Slovenska podľa kritérií kreatívneho sektora stanovených európskym prístupom, pre hodnotu indexu euro-technologie, potom doterajší stav medzinárodného patentového triedenia udáva, že v roku 2009 bolo z 239 podaných prihlášok (Tab. 2), najviac z oblastí motorov a čerpadiel (12,6 %), zdravia a zábavy (9,2 %) a dopravy, dopravy materiálov a skladovania (8,8%). Zo zahraničných prihlasovateľov mali najväčší podiel na počte podaných patentových prihlášok Česká republika (19 %), USA (19 %) a Nemecko(16%). V roku 2009 bolo udelených 554 patentov, z nich len 12 % slovenským subjektom.

Patenty	2005	2006	2007	2008	2009
Domáce	154	193	240	165	176
Zahraničné	95	90	106	75	63
z toho PCT	56	58	69	36	45
Prihlášky patentov	250	283	346	240	239
Domáce	52	72	89	89	66
Zahraničné	508	471	485	477	488
z toho PCT	387	373	421	419	448
Udelené patenty	560	543	574	566	554
Prihlášky PCT zo SR	25	24	33	29	21

Tab. 2: Patentové prihlášky a udelené patenty

V roku 2009 bolo pre SR určených 2 878 medzinárodných ochranných známk, (Tab. 3) (čo je oproti predchádzajúcemu roku pokles o 693) a 5 222 obnov. Počet medzinárodných ochranných známk pre SR klesol oproti predchádzajúcemu roku cca o 20 %. Aj počet žiadostí o medzinárodný zápis ochrannej známky, ktorých bolo v roku 2009 148, zaznamenal pokles takmer o 50 žiadostí oproti roku 2008.

Ochranné známky	2005	2006	2007	2008	2009	Trademarks
Domáce	2 739	2 828	2 889	2 867	2 192	Domestic
Zahraničné	1 146	1 080	1 031	949	655	Foreign
Národne prihlásené ochranné známky	3 885	3 908	3 920	3 816	2 847	National Trademarks Applications
Medzinárodne prihlásené ochranné známky do SR	5 128	4 379	4 073	3 436	2 878	International Trademarks Applications to SR
Medzinárodné prihlášky ochranných známk zo SR	218	241	189	196	148	International Trademarks Applications from SR
Domáce	2 872	2 542	2 828	2 470	2 235	Domestic
Zahraničné	1 424	1 213	1 077	1 016	862	Foreign
Národne zapísané ochranné známky	4 296	3 755	3 905	3 486	3 097	National Registered Trademarks

Tab. 3: Ochranné známky a dizajny

Patentovým úradom (ÚPV SR) bolo prijatých 94 prihlášok dizajnov (oproti 117 v roku 2008). Domáci prihlasovatelia podali 67 a zahraniční len 27 prihlášok dizajnu. Zníženie počtu prihlášok dizajnov sa prejavilo aj v počte registrácií. Pracovníci odboru známk a dizajnov kladne rozhodli v 116 prípadoch o zápise dizajnu do registra, z toho bolo 74 od domácich a 42 od zahraničných prihlasovateľov. Najviac zapísaných dizajnov zahraničných prihlasovateľov je z Českej republiky (21).

Prostredníctvom ÚPV SR bolo v roku 2009 podaných 8 prihlášok dizajnov Spoločenstva.

K 31. decembru 2009 úrad registroval v Slovenskej republike spolu 1 255 platných dizajnov.

Ďalším predpokladom pre rozvoj kreatívnej ekonomiky Slovenska je prístupné ekonomické prostredie krajiny, ktoré sa chápe v zmysle vysokej ekonomickej úrovne krajiny, úroveň technológií musí byť takisto na vysokej úrovni a užívateľsky prístupné ako firmám tak spotrebiteľom. V tomto smere je Slovensko v procese budovania novej éry.

Sociálne prostredie, ktoré vytvára hodnotu indexu talentu - Euro-talent index, musí byť tolerantné a otvorené a kultúrne prostredie, musí vytvárať dostatočné podnety pre rozvoj tak talentov, ako aj ostatných občanov, ako užívateľov kultúrnych a technologických produktov.

Index talentu na Slovensku podľa európskeho prístupu dosahuje rozdielne hodnoty, v závislosti od úrovne regiónu. Najväčší počet obyvateľov s terciárnym vzdelaním je v Bratislavskom kraji (107 390) ľudí. Podiel mužov a žien s terciárnym vzdelaním predstavuje 23 % z celého Slovenska, Tab. 4. Na druhom mieste je Košický kraj, ktorý sa na celkovom počte obyvateľov s terciárnym vzdelaním podieľa 13,6 %. V týchto krajoch je aj najvyšší podiel ľudí zamestnaných vo vede a technike, pričom ich podiel každoročne narastá, Tab. 5 .

Tab. 4 Percentuálne vyjadrenie počtu obyvateľov s terciárnym vzdelaním [5, 7]

územie	Bratislava	Košice	B.Bystrica	Žilina	Nitra	Trenčín	Trnava	Prešov
% podiel obyvateľov	23,8 %	13,6%	11%	11,4%	10,9%	9,9%	7,9%	11,4%
umiestnenie	1.	2.	5.	3.	6.	7.	8.	4.

Tab. 5 Ľudské zdroje vo vede a technike [5]

územie	Počet zamestnancov vo V a T			% podiel počtu zamestnancov vo V a T		
	2005	2006	2007	2005	2006	2007
Prešov	673	760	866	3,84	4,04	4,47
Košice	2627	2638	2943	14,99	14,02	15,19
B.Bystrica	1187	1283	1282	6,77	6,82	6,62
Žilina	1698	1867	1740	9,69	9,92	8,98
Nitra	1584	1693	1879	4,43	4,86	9,70
Trenčín	777	914	831	5,19	4,27	4,29
Trnava	909	803	929	9,04	9,00	4,79
Bratislava	8071	8858	8905	46,05	47,08	45,96
SR	17526	18816	19375	100%	100%	100%

Na posúdenie Tretieho indexu - index euro-tolerancie na Slovensku nemáme k dispozícii objektívne kvantifikátory. Nevieme definovať, mieru závislosti tohto typu indexu od ostatných. Nedostatočná validita údajov by nesmerovala k dosiahnutiu relevantných výsledkov.

Záver

Invenčným prístupom v súčasnosti pre potreby zvyšovania hospodárnosti je kreativita. Predpokladom pre rast podielu kreatívneho sektora na výstupe ekonomiky je vyspelosť a bohatosť spotrebiteľov, schopnosť a vzdelanosť pracovnej sily a prostredie, ktoré je na

vysokej ekonomickej a technologickej úrovni, ktoré je otvorené novým riešeniam a kde existujú dobré inštitucionálne zázemia. Slovensko v kontexte európskeho prístupu ku kreatívnej ekonomike je na ceste k tvorbe vhodných pracovných a životných podmienok pre prácu skupiny ľudí spadajúcich do tejto kategórie.

Literatúra

[1] KLOUDOVÁ, J. a kol.: Kreativní ekonomika, Trendy, výzvy, příležitosti, Grada Publishing, a.s., Praha, ISBN 978-80-247-3608-2 2010. 224 s.

[2] Ekonomický časopis č. 9/2009 - Kreativní ekonomika a její měření, Ekonomický ústav SAV a Prognostický ústav SAV, Bratislava ISSN: 0013-3035 10. s.

[3] KLOUDOVÁ, J. a kol.: Kreativní ekonomika vybrané ekonomické, právní, masmediální a informatizační aspekty, Eurokódex, s. r. o., Bratislava, ISBN 978-80-89447-20-6 2010. 216 s.

[4]<http://coevolving.com/blogs/index.php/archive/talent-in-the-new-service-economy-creative-class-occupations/>

[5]http://blogs.edweek.org/edweek/curriculum/upload/2009/08/creativity_and_the_us_economy/economic_contribution.html

[6] RYBÁR, P., HORODNÍKOVÁ, J.: Modelovanie procesov v geoturizme, ES F BERG, TU v Košiciach, ISBN 978-80-553-0695-7, Košice, 2011

[7] www.upv.sk